

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**МОДАЛЬНІ ДІЄСЛОВА ЯК ЛЕКСИЧНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ
МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ**

Студентки групи Пкит 07-20

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – китайська

Білинської Діани-Олександрі Остапівни

Науковий керівник:

к. філос. н., доц. Беля В. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1.1. Поняття модальності та її особливості в китайській мові.....	5
1.2. Структурно-семантичні особливості модальних дієслів китайської мови	12
Висновки до Розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. МОДАЛЬНІ ДІЄСЛОВА ЯК ЛЕКСИЧНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	20
2.1. Функціонально-семантичні особливості модальних дієслів як засобу реалізації модальності у китайській мові	20
2.2. Особливості застосування модальних дієслів у китайському реченні	23
Висновки до Розділу 2	29
ВИСНОВКИ	30
АНОТАЦІЯ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34

ВСТУП

Граматики є важливим аспектом вивчення іноземної мови. Одним з особливих розділів граматики є категорія модальності, яка характеризує відношення змісту висловлення до дійсності. В сучасній китайській мові вираження синтаксичних відношень відбувається переважно за допомогою фіксованого порядку слів і службових частин мови, тому одним із засобів вираження модальних відносин є модальні частки. Відносини модальності займають особливе місце в процесі мовного відображення явищ, їх різноманітних зв'язків і відносин з погляду мовця. В будь-якій мові речення можна охарактеризувати з позиції відношення мовця до смислу висловлювання, цим і обумовлюється цікавість до дослідження модальності.

Актуальність теми дослідження. Одним із найважливіших елементів комунікації виступає оціночний компонент висловлення – модальність. Модальність визначають як сукупність процесів, за допомогою яких мовець виражає своє ставлення до висловлення (卢福波, 2015, с.149). Категорія модальності належить до основних, центральних мовних категорій, що знаходять своє відображення у різних мовах.

Неможливо уявити жодну мову без використання модальних дієслів, адже вони є невід'ємною частиною спілкування людей у побуті. На сучасному етапі актуальним виявляється дослідження граматичного ладу китайської мови із застосуванням функціонального підходу. Ключовий принцип такого підходу полягає в розгляді мовної структури як інструменту міжлюдської комунікації.

Явище не є повністю досліджене, і, хоча багато вчених працювали над цим питанням, воно і досі залишається предметом дискусій серед лінгвістів. Ван Ляої, Люй Шусян, Тань Аошуан, Чжао Юаньжень, Сюй Цзінін та інші науковці зробили великий вклад в розвиток систематизації китайської мови, зокрема в темах модальних дієслів та часток. Але, тим не менш, наведені класифікації у працях різних авторів часто не збігаються. Як наслідок, бракує єдиних критеріїв систематизації модальних часток та аналізу їх структурного, семантичного та функціональних аспектів.

Для правильного розуміння явища модальності необхідно ввести поняття домінуючої ознаки, яка визначає основне і специфічне відношення до дійсності, але навіть таке визначення залишається недостатнім. Модальність можна розглядати як комплекс категорій, які характеризують відношення змісту висловлення до дійсності, виражаючи актуальність/потенційність, оцінку достовірності, комунікативну установку, ствердження/заперечення та засвідчення. Актуалізаційні категорії, пов'язані з будь-яким мовним рівнем, є функціональною основою для аналізу змісту висловлення. Модальність також пов'язана з оцінюванням, тобто опосередковано з семантикою модальності. Модальність і оцінюваність взаємодіють, підтверджуючи розмитість ознак цієї категорії.

Об'єктом дослідження є модальні дієслова в сучасній китайській мові.

Предметом дослідження є модальні дієслова як лексичний засіб реалізації категорії модальності в сучасній китайській мові.

Мета курсової роботи полягає у дослідженні модальних дієслів як лексичного засобу реалізації категорії модальності в сучасній китайській мові.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розглянути поняття модальності та визначити особливості функціонування модальності в реченні;
- встановити структурно-семантичні особливості модальних дієслів китайської мови;
- описати функціонально-семантичні особливості модальних дієслів як засобу реалізації модальності у китайській мові;
- визначити особливості вживання модальних дієслів в сучасній китайській мові.

При виконанні дослідження були використані такі **методи**, як проблемно-пошуковий, описовий, структурний, метод суцільної вибірки, бібліографічний.

Матеріалом дослідження є граматики китайської мови.

Структура курсової роботи: Загальний обсяг роботи становить 35 сторінок. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, анотації та списку використаних джерел (26 найменувань).

РОЗДІЛ 1. МОДАЛЬНІ ДІЄСЛОВА ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття модальності та її особливості в китайській мові

У сучасній лінгвістиці китайської мови категорія модальності мало вивчена, лінгвісти використовують терміни “тон” та “модальність” як синоніми, між якими відсутня чітка межа. Вона є досить складною і змістовною, що дає простір для багатьох різних теоретичних підходів. Питання про зміст модальності як фундаментальної мовної категорії є одним з найскладніших у сучасному мовознавстві.

Поняття модальності є досить сталим, але при цьому нелегким та тим, що досі викликає багато суперечок. Воно має багато трактувань, адже розглядалася безліччю дослідниками з різних точок зору. Згідно визначення, у лінгвістиці “модальність – це граматична категорія, яка означає відношення змісту мовлення до дійсності і виражається за допомогою форм способу дієслова, інтонації, вставних слів тощо”. Але це не єдине його значення. Модальність, як явище, присутнє й у таких науках як логіка, філософія та психологія. Наприклад, “модальність в практичній психології – загальне найменування каналів первинного сприйняття і внутрішньої обробки інформації”. Та не будемо на цьому зупинятися, адже можливо відрізнити низку різних означень, які описують її. Але потрібно зауважити, що модальність спершу з'явилась у логіці, де це є характеристикою судження за “силою” ствердження: судження може бути необхідним, можливим, випадковим, неможливим і т. д. От власне це та декілька інших положень становлять головну концептуальну основу для категорії модальності в лінгвістиці.

Так, перший дослідник цього явища, Арістотель, виявив два основні види: умовну модальність і безумовну модальність, де безумовна модальність пов'язувалася з суцям в дійсності, а умовна – з суцям в можливості. Тут бачимо схожість з лінгвістикою, де умовна модальність є основою суб'єктивної модальності а безумовна – основою об'єктивної модальності.

З праць І. Канта лінгвістика запозичила диференціацію суджень на: проблематичні, асерторичні, аподиктичні. В “Критиці чистого розуму” І. Канта висловлюється думка про те, що ми можемо мислити про будь-який предмет лише за допомогою категорій, а пізнання мислимого предмета можливе лише за допомогою споглядань, які відповідають цим категоріям. Один зі способів пізнання світу полягає у категоризації, яка відображає зв'язок між пізнаваним об'єктом та основними ідеями та поняттями, що сприймаються людиною як категорії. Згідно з Іммануїлом Кантом, модальність суджень – це функція, яка є цілком особливою, оскільки вона не додає нічого до змісту судження, а стосується лише мислення суб'єкта з предикатом взагалі (Буковський, 2006, с.79).

Кант виділяє три категорії модальності: можливість – неможливість, існування – неіснування, необхідність – випадковість. Звідси лінгвістика запозичила диференціацію суджень на: проблематичні (судження про можливість); асерторичні (судження про дійсність); аподиктичні (судження про необхідність) (Буковський, 2006, с.92). Як можемо побачити, зазначене тлумачення модальності семантично близьке до сучасного розуміння даної категорії у філософії та лінгвістиці. Отже, термін “модальність” застосовується для опису різноманітних явищ, що мають неоднорідний зміст та граматичні характеристики.

Вперше спроба описати саме категорію модальності в китайській мові була зроблена Ван Лі, який вважав, що “в кожному висловлюванні існує емоція того, хто говорить, що виражається за допомогою інтонації та службових слів (в основному модальних часток), способи передачі емоції називаються тон”. У його припущенні тон сприймається як спосіб вираження емоційності, і це “тон” вже опосередковано відбиває категорію модальності (Бондарко, 2002, с. 37).

Розглянемо кілька точок зору сучасних лінгвістів щодо категорії модальності. Так Хе Ян ототожнює два терміни “інтонація” і “модальність”, і визначає цю категорію як “суб'єктивне пізнання того, хто говорить, відображене у висловлюваннях і виражене за допомогою граматичних способів” (张秀芳, 2011, с.34).

Слід зазначити, що нині лінгвісти розрізняють ці синонімічні терміни. Наприклад, дослідники китайської мови Тан Тінчі (汤廷池) та Лу Чуань (鲁川)

використовують слово “情态”, яке означає модальність. Тан Тінчі вважає, що категорія модальності це – “точка зору або ставлення того, хто говорить до змісту висловлювання, при цьому виділяє такі основні значення модальності: судження з приводу істинності, пізнання, бажання, ступеня бажаності, ймовірність, необхідність та інші”.

На думку Лу Чуань, дана категорія розглядається як “судження та оцінка об'єктивних подій, що говорять, на підставі свого суб'єктивного підходу та своєї суб'єктивної думки”. У лінгвістиці китайської мови існує одна особлива думка, запропонована Вень Суолін (温锁林), а терміни “інтонація” і “модальність” слід розглядати як прагматичні категорії, близькі, але відрізняються один від одного.

Дослідник вважає, що “у китайській мові “інтонація” відбиває мети висловлювань, відповідні функціонально-смісловим типам речень, тобто існують оповідний, спонукальний, питальний і оклику тони. А “модальність” несе в промову емоції того, хто говорить, і ставлення того, хто говорить до повідомлення» (卢福波, 2015, с. 56).

У ХХ столітті лінгвісти запропонували слово “情态”, щоб замінити англійське слово “modality”, що означає “модальність” у системі європейських мов. На думку Вень Суолін, “у вираженні модальності виділяється два компоненти: компонент суб'єктивного пізнання мовця (когнітивна модальність) та компонент емоції, міміки. Ця категорія часто виражається за допомогою вступних слів, інших службових слів та зворотного порядку слів речення”. Відповідно виділяються два типи категорії модальності: когнітивна модальність (епістемологічна), що відображає пізнання того, хто говорить у висловлюваннях,

Тобто, виражає значення визначення ситуації, припущення, можливості, необхідності, вирішення та бажання мовця; виразна модальність, що є супроводжуючим компонентом вказівки на модальність та виражається за допомогою міміки та інтонацій.

На думку Цуй Сіляна, (崔希亮) категорія модальності має три різновиди: “пряму модальність, що створює зв'язок із суб'єктивним ставленням того, хто говорить до висловлювання і виражається за допомогою інтонацій; подієву модальність, що виявляє основну властивість ситуації у висловлюваннях та виражену модальними прислівниками, модифікованими дієсловами; модальність можливості, бажання, повинності, що виражається модальними дієсловами” (Люй Шу-сян, 1965, с. 56).

Отже, перший тип модальності подібний до суб'єктивної модальності в українській мові, подієва модальність пов'язана з об'єктивною модальністю української мови, а в китайській мові виділяються ще три значення категорії модальності, представлені в одному типі.

У лінгвістиці радянського періоду В. В. Виноградов вважався засновником концепції модальності, яка відокремлювала пряму та непряму модальність. Він також підкреслював важливість включення значень, таких як допустимість, бажаність, імовірність, можливість, до кола побічно-модальних значень, які часто мають емоційно-експресивний відтінок. Для Виноградова категорія модальності була головною та центральною мовною категорією.

Відомий французький лінгвіст Ш. Баллі започаткував концепцію модальності в західноєвропейській лінгвістиці. У своїй праці “Загальна лінгвістика і питання французької мови” він досліджував логічний аналіз речень та вказував на те, що форма, яка виражає розбіжність між уявленням, отриманим через почуття, пам'ять або уяву, та розумовою операцією мислячого суб'єкта, є найбільш логічною. Баллі розглядає два значення модальності та пропонує називати їх директивною та апелятивною модальностями відповідно до логічної структури речення.

Згідно з функціональним підходом, модальність є широкою семантичною категорією, яка визначається двома аспектами висловлювання – номінативним і комунікативним. Її структурно-змістовний обсяг та функціональна ієрархія значень залежать від смислової двоаспектності висловлювання.

Важливу роль у дослідженні категорії модальності зіграла лінгвістка Г. А. Золотова, яка в своїх працях на цю тему стверджує, що модальність речення відображає суб'єктивно-об'єктивне відношення змісту вислову до дійсності з точки зору його реальності, відповідності або невідповідності до дійсності.

За твердженням лінгвістки, модальність можна поділити на три види відносин: відношення висловлювання до дійсності з точки зору мовця; відношення мовця до змісту висловлювання; відношення між суб'єктом і предикативною ознакою. За таким формулюванням можна зрозуміти, що перший вид є об'єктивною модальністю, другий – суб'єктивною, а третій – відношенням між суб'єктом дії та дією.

На думку Г. А. Золотової – внутрішньо-синтаксичний тип модальних відносин складає модальне відношення суб'єкта до дії (ознаки) як те, що він відчуває, так і те, що встановлюється зовні (Золотова, 2009, с.151). Дослідниця робить декілька висновків: а) хоча основна (об'єктивна) та суб'єктивна модальність взаємодіють, вони не перехрещуються; б) суб'єктивна модальність, виражена вступними словами, не змінюючи основного модального значення речення, подає це значення в “особливому висвітленні” (Золотова, 2009, с. 149).

Інший дослідник, В. Г. Гак, підтримує погляд Г. А. Золотової. У своїй роботі “Порівняльна типологія французької та російської мов”, В. Г. Гак досліджує нахили дієслів та модальність і відрізняє третій аспект модальних відносин – “відношення самого суб'єкта дії до дії (можливість, необхідність та бажаність)”, разом з об'єктивною та суб'єктивною модальністю (Гак, 1976, с.162). Основний засіб вираження третього аспекту модальності (внутрішньо-синтаксичного за Г. А. Золотовою) є дуже важливим, оскільки в китайській мові одним зі засобів вираження цієї модальності є модальні дієслова. Наприклад: 他可以/应该/想/去电影院看电影。 Tā kěyǐ/yīnggāi/xiǎng/ qù diànyǐngyuàn kàn diànyǐng. – Він може/має/хоче піти в кінотеатр та подивитись фільм. Так, модальні дієслова відображають відношення суб'єкта до самої дії, такі як можливість, необхідність або бажання виконати конкретну дію, і це відрізняє їх від інших модальних засобів, які можуть виражати інші аспекти модальності речення.

Однак не всі дослідники підтримують поділ модальності на об'єктивну та суб'єктивну. Наприклад, О. В. Бондарко розглядає модальність як комплекс актуалізаційних категорій, які відображають ставлення мовця до дійсності з огляду на переважні ознаки реальності/ірреальності (Бондарко, 2002, с. 59).

Лінгвіст виділяє всього 6 типів модальних значень, що можуть бути виражені різними засобами: лексичними, граматичними, інтонаційними.

По-перше, він виділяє оцінку мовцем змісту висловлення з погляду реальності/нереальності.

По-друге, виокремлює оцінку ситуації у висловленні з погляду її можливості, необхідності або бажаності. О. В. Бондарко наголошує, що такий тип значень здебільшого виражається за допомогою модальних дієслів та інших модальних слів.

По-третє, він вказує на оцінку мовцем ступеню його впевненості в достовірності викладених фактів, яка здебільшого виражається модальними прислівниками, або підрядним з'ясувальним реченням. По-четверте, О. В. Бондарко зауважує про цільову установку мовця, або комунікативну функцію висловлення (Войналович, 2013, с. 56).

Отже, можна говорити про типи речень, такі як розповідні, питальні та спонукальні, а засоби вираження комунікативної функції висловлення в такому випадку представлені всіма видами: морфологічні (спосіб дієслова), синтаксичні та інтонаційні.

П'ятим видом модальних значень учений називає значення ствердження/заперечення, які відображають наявність або відсутність об'єктивних зв'язків між предметами, ознаками, подіями, про які йдеться у висловленні. Шостий вид модальних значень – це емоційна та якісна оцінка змісту висловлення, яка виражається лексичними засобами (Бондарко, 2002, с. 68).

На думку Люй Шусяна, в реченні виділяють модальні значення, такі як ствердження і заперечення, а питальне речення певною мірою можна вважати їхнім проміжним варіантом, а також можливість, дозвіл, вірогідність, необхідність, повинність, неминучість. Заперечення, на слушну думку автора, виражається за

допомогою прислівників, таких як 不、弗、无、非、未、否. Учений також окремо наголошує на подвійному запереченні, що надає реченню стверджувальне значення (卢福波, 2015, с. 186).

Об'єктивно-модальне значення реальності може збагачуватися додатковими значеннями ситуативної модальності – значеннями можливості, необхідності, бажаності (Ли Цзиньси, 1989, с. 32). Категорія необхідності відображає істотний, закономірний зв'язок явищ, що зрозуміло із самої природи речей. Вона розкриває складність і розмаїття цього зв'язку, зумовлює широту і ємність відповідного модального значення.

Для вираження можливості та необхідності автор виділяє такі слова: 可、得、能、须、要、宜、必、足、肯、敢 та інші. Люй Шусян слушно зауважує, що такі модальні дієслова варто називати “допоміжними”, а також вказує на їхній неоднорідний характер (孔箏, 2008, с. 49).

Поговоримо також про важливу тему в плані розмежування модальних слів в китайській мові. Концепти реальності, ірреальності та потенційності є важливими для аналізу модальних полів. В сучасній лінгвістиці досить поширена теорія, що модальність можна поділити на два протилежних типи: модальність реальності, що відображає дійсність, та модальність ірреальності, що відображає недійсність.

За даною теорією, модальність можна розбити на складові частини в залежності від того, наскільки вислів відображає дійсність: реальній модальності відповідає вислів, який відображає дійсність, а в разі невідповідності того, про що повідомляється, фактам об'єктивної дійсності, мова йде про ірреальну модальність (Курдюмов, 2005, с. 196). Повідомлення реального характеру виражають упевненість мовця, відсутність у нього сумнівів щодо правильності свого погляду, оскільки такі вислови характеризуються констатацією фактів дійсності.

У вузькому розумінні слова “реальність” відповідає актуальність та фактичність, що описують мовцеве уявлення про дійсність, яка не містить ніяких елементів, що вказують на потенційність чи недостовірність (Бондарко, 2002, с. 72).

За функціональним підходом, модальність розглядається як широка категорія, що має двоаспектний смисл – номінативний та комунікативний. Номінативний аспект стосується фактів, подій та основних властивостей позамовної дійсності, що виражені в пропозиції, тому його називають пропозиційною модальністю. Комунікативний аспект, що відображає комунікативну перспективу висловлення, є прагматичною модальністю. Структурно-змістовний обсяг і функціональна ієрархія значень модальності визначаються смисловою двоаспектністю пропозиції.

Підсумуймо. Модальні дієслова виражають ставлення суб'єкта дії до самої дії, тобто виражають здатність зробити цю дію, необхідність чи бажання її вчинити.

Таким чином, порівнюючи логічну та мовну модальність, можна сказати, що перша виражає ступінь достовірності логічного судження, тоді як друга виражає категорію, кваліфікуючу ставлення мовця до змісту висловлювання. У лінгвістиці існує багато різних поглядів на те, що саме лежить в основі граматичної модальності, але більшість вчених згодні, що це відношення змісту висловлювання до дійсності в планах реальності/ірреальності, достовірності, вірогідності, необхідності або бажаності. Також можемо говорити про розмежування понять, таких як об'єктивна і суб'єктивна модальність.

1.2. Структурно-семантичні особливості модальних дієслів китайської мови

У китайській мові функцію недискретного вираження можливості наприклад може виконувати прикметник, який у теперішньо-майбутньому часі хоча й використовується на позначення постійної якості, але містить семантику потенційної зміни й несе порівняльно-оціннісне значення (Китайско-русский словарь, 2000, с.128).

Наприклад, 这位学生的发音原来就不太准确。 – Zhè wèi xuéshēng de fā yīn yuánlái jiù bù tài zhǔnquè. – *В цього студента і раніше вже була погана вимова.*

Для того, щоб краще розібратися у особливостях модальних дієслів, розберемо, що ж таке ФСП. За теорією Бондарка, модальні дієслова можна розглядати як частину

ФСП – функціонально-семантичних полів, які складаються з підсистем модальних значень, що відрізняються за різними ознаками. Кожне модальне поле містить типові категоріальні (модальні) ситуації, такі як можливість, необхідність, оптативність, імперативність тощо. За Г. С. Щуром, модальні дієслова мають складну семантичну структуру і представляють макрополе. ФСП є важливим фактором, який впливає на формування висловлювання, оскільки воно залежить від семантичних категорій, таких як темпоральність, модальність, персональність, аспектуальність та якісність.

Для більш детального розуміння складу субполя можливості в китайській мові необхідно розібратися з тим, що являє собою семантична структура цього ФСП. О. В. Бондарко виокремлює такі диференціальні ознаки, на основі яких будується семантична структура поля можливості (Драгунов, 2002, с.131-133):

- внутрішня можливість – фактор, який зумовлює зв'язок суб'єкта і ознаки, перебуває в самому суб'єкті і представляє собою його внутрішні характеристики.
- зовнішня можливість – потенційний зв'язок між суб'єктом і ознакою, існування якої зумовлене факторами, що перебувають поза межами самого суб'єкта.

Таким чином, в межах внутрішньої можливості виокремлюють:

- набуту можливість – потенційний зв'язок між суб'єктом і ознакою, зумовлений умінням, навичками, знаннями суб'єкта;
- ненабуту можливість – зумовлена інгерентними якостями суб'єкта, його здібностями можливість;
- а в межах зовнішньої можливості виокремлюють:
  - деонтичну можливість – зв'язок між суб'єктом і ознакою, зумовлений службовими, юридичними, соціальними нормами, які поширюються на сферу суб'єкта через його приналежність до певного соціуму, а також можливість волевиявлення;
  - недеонтичну можливість – зв'язок між суб'єктом і ознакою, обумовлений зовнішніми обставинами несоціального характеру, тобто ситуацією, об'єктивними законами розвитку.

Так, Люй Шусян у загальному понятті можливості визначає такі складники як достатність / недостатність суб'єктивних сил чи здібностей для виконання певної дії; об'єктивні умови, що допускають і не допускають виконання дії; поняття про можливість, що не зумовлена ні суб'єктивними силами, ні об'єктивними обставинами – тобто, можливість, що являє собою просту оцінку (буде відбуватися ця дія чи ні) вірогідності (найбільш об'єктивної зі всіх можливостей) (Китайско-русский словарь, 2000, с.209).

Кажучи про модальні дієслова 能 néng – *могти*, 会 huì – *могти, вміти щось робити*, 可以(可) kěyǐ (kě) – *можна*, треба зауважити про особливий статус модальних дієслів у граматичній системі китайської мови.

Чарльз Лі і Сандра Томпсон виділяють як такі, що відрізняють модальне дієслово від повнозначного дієслова (Гульга, 1969, 171–174):

1. Модальне дієслово має використовуватися в реченні разом із повнозначним дієсловом, утворюючи складний дієслівний присудок, у випадку використання модального дієслова окремо, речення має незавершений характер і майже позбавлене сенсу. Наприклад, 我能。Wǒ néng. – *Я можу*.

Проте модальне дієслово на відміну від інших допоміжних слів має певну синтаксичну самостійність, якщо використовується в неповному реченні. Наприклад, 他会弹钢琴，我则不会。Tā huì tán gāngqín, wǒ zé bú huì. – *Він вміє грати на фортепіано, проте я не вмію*.

2. Модальне дієслово не може оформлюватися видо-часовими афіксами;

3. Модальне дієслово не може приймати в постопозицію прямий об'єкт. Водночас варто зауважити, що деякі модальні дієслова окрім функції допоміжного дієслова можуть також виконувати функцію повнозначного дієслова. Наприклад, дієслово 要 *треба, необхідно* (в якості допоміжного дієслова); *хотіти* (повнозначне дієслово).

Порівняйте: 我要一杯茶。Wǒ yào yī bēi chá. – *Я хочу чашку чаю*.

我要去饭店吃饭。 Wǒ yào qù fàndiàn chī fàn. – Мені треба піти до їдальні поїсти.

4. Модальне дієслово не може використовуватися перед суб'єктом дії.

На такі погляди на місце модальних дієслів у граматичній системі китайської мови натрапляємо також у працях Ван Ляо-І, Люй Шусяна, О. О. Драгунова, С. Є. Яхонтова. Безпосередньо розглядаючи домінанти субполя можливості 能 néng – *могти*, 会 huì – *могти, вміти щось робити*, 可以(可) kěyǐ (kě) – *можна*, треба врахувати зазначені вище особливості, а також тенденцію до багатозначності односкладових дієслів у китайській мові.

Згідно з Чарльзом Лі та Сандрою Томпсон, модальні слова можна визначити як “допоміжні дієслова”, оскільки вони мають особливості, що відрізняють їх від прислівників та дієслів. Ці особливості включають: 1) можливість використання допоміжного дієслова як елемента “А” у питаннях типу ““А” – 不 – “А””, коли модальне дієслово може повторюватися з запереченням, утворюючи стверджувально-заперечну форму питання (за С. Є. Яхонтовим - альтернативну). Наприклад: 他会不会弹钢琴? Tā huì bù huì tán gāngqín? – *Він вміє грати на піаніно, чи ні?*; 2) допоміжні дієслова не приймають будь-яких видо-часових афіксів (напр. 着 zhe, 过 guò, 了 le) після себе; 3) допоміжне дієслово не може знаходитися в препозиції до суб'єкта; 4) допоміжне дієслово не може мати прямого додатка (Li & Thompson, 1989, с. 172-175).

В китайській мові модальні дієслова мають характеристику, що вони ніколи не змінюють своєї форми, незалежно від того, чи використовуються вони у синтетичній чи аналітичній формі. Це пояснюється тим, що всі вони є дієсловами, які виражають бездіяльність. Цей погляд підтримує О. О. Драгунов, який також вважає модальні дієслова дієсловами не-дії, тому що вони не виражають жодної дії і не можуть відповісти на запитання “що робить підмет?”. Драгунов розглядає дієслово, кероване модальним дієсловом, як додаток до останнього, який виражається інфінітивом, тобто як окремий член речення. Однак, за думкою С. Є. Яхонтова, дієслово, яке поєднується з модальним дієсловом, не є самостійним членом речення, а складається з частини

складного присудка. Наприклад, 我该买一些苹果了。 Wǒ gāi mǎi yīxiē píngguǒle. – *Мені потрібно купити трохи яблук.* Конструкція складається з підмета 我 Wǒ – я і складного присудка 该买 gāi mǎi – *потрібно купити.* Він також зауважує, що модальні дієслова завжди комбінуються з іншим дієсловом у реченні, утворюючи таким чином одне складне дієслово. Модальне дієслово самостійно не може бути присудком повного речення. Крім того, модальне дієслово може мати в препозиції означення, яке виражене прислівником ступеню. Згідно зі словами С. Є. Яхонтова, модальні дієслова в реченні все ж мають певну синтаксичну самостійність. Він зазначає, що у “неповних реченнях”, основне дієслово може бути відсутнім, тоді присудок складається лише з модального дієслова. Наприклад: 我请他做晚饭, 他不可能。 Wǒ qǐng tā zuò wǎnfàn, tā bù kě néng. – *Я попросив його приготувати вечерю, а він не може.* Зауваження, зроблені Ван Ляої, Чарльзом Лі та Сандра Томпсон, вказують на те, що найбільш поширеним випадком опускання основного дієслова та використання модального є коротка відповідь з використанням модального дієслова (Ван, 1954 с. 191), (Li & Thompson, 1989, с. 173). Наприклад: 你能画这样的图吗? – 不能。 Nǐ néng huà zhèyàng de tú ma? – Bùnéng. – *Ти зможеш намалювати таку картину? – Не зможу.*

У праці В. А. Курдюмова “Курс китайської мови. Теоретична граматики” (2005) досліджуються модальні дієслова, і виявлено цікаві особливості, на які слід звернути увагу. По-перше, майже всі модальні дієслова (з винятком серії з 能 Néng, 可 kě, 应 yīng – “найбільш чистих”) можуть стабільно вживатися в позиціях повнозначного дієслова. По-друге, модальні дієслова не можуть мати додатка з предметним (денотативним) значенням, а позиція залежного слова не є позицією “справжнього іменника”. Також, модальні дієслова не можуть бути повторені для вираження повторюваності дії. Замість цього, повторюваність дії вказується за допомогою показників, що ставляться до головного дієслова.. (Курдюмов, 2005, с. 289-299).

На думку Люй Шусяня, в реченні виділяють модальні значення, такі як ствердження і заперечення, а питальне речення певною мірою можна вважати їхнім проміжним варіантом, а також можливість, дозвіл, вірогідність, необхідність, повинність, неминучість.

Заперечення, на слуху думку автора, виражається за допомогою прислівників, таких як 不、弗、无、非、未、否. Учений також окремо наголошує на подвійному запереченні, що надає реченню стверджувальне значення (卢福波, 2015, с. 186).

Об'єктивно-модальне значення реальності може збагачуватися додатковими значеннями ситуативної модальності – значеннями можливості, необхідності, бажаності (Лю Юехуа, 2004, с. 32). Категорія необхідності відображає істотний, закономірний зв'язок явищ, що зрозуміло із самої природи речей. Вона розкриває складність і розмаїття цього зв'язку, зумовлює широту і ємність відповідного модального значення.

Для вираження можливості та необхідності автор виділяє такі слова: 可、得、能、须、要、宜、必、足、肯、敢 та інші. Люй Шусян слушно зауважує, що такі модальні дієслова варто називати “допоміжними”, а також вказує на їхній неоднорідний характер (孔箏, 2008, с. 49).

Модальні дієслова виражають ставлення суб'єкта дії до самої дії, тобто виражають здатність зробити цю дію, необхідність чи бажання її вчинити. Тому модальне дієслово в реченні завжди поєднується з іншим дієсловом, утворюючи один складний присудок (张秀芳, 2018, с. 65).

Натомість О. О. Драгунов взагалі виділяє їх у категорію дієслів не-дії, наголошуючи на тому, що вони взагалі не виражають дії і до них не можна поставити питання типу “що робить підмет?” (Гулыга, 1969, с. 113). Люй Шусян у своїй праці значну увагу приділяє поняттю можливості.

Питання про можливість реалізується за допомогою різних засобів, серед яких лексичні модифікатори і не-вербальні засоби (різні типи контексту). Люй Шусян пояснює це поняття як достатність/недостатність суб'єктивних сил чи здатностей для виконання певної дії як об'єктивні умови, що припускають, або не припускають можливість виконання дії (певною особою або через загальний стан), а також як можливість, незумовлену ні суб'єктивними силами, ні об'єктивним станом, тобто проста оцінка того, чи буде реалізована певна дія.

Останнім типом можливості автор називає вірогідність, яка, на його думку, є “найбільш об’єктивною з усіх можливостей” (卢福波, 2015, с. 209).

Ван Ляої в своїй праці “Основи китайської граматики” (1954) досліджує модальні частки та зазначає, що вони часто використовуються для надання реченню емоційного відтінку. Дослідник стверджує, що рідкісно зустрічаються висловлювання, які повністю позбавлені будь-якого емоційного забарвлення. Зазвичай ми вносимо відтінок визначеності, підкреслення, сумніву, незадоволення, прохання та інші почуття у більшість висловлювань. (Ван, 1954, с. 89-101). Дослідник також відзначає, що модальні частки 吗 ma, 吧 ba, 了 le та 呢 ne завжди вживаються в кінці речення та виконують функцію вираження модальності всього висловлювання, тобто його емоційного забарвлення. (Ван, 1954, с. 91)

Таким чином, категорія модальності в китайській мові є багато досліджуваною та має широкий діапазон модальних дієслів, що використовуються у різних мовних ситуаціях.

Висновки до Розділу 1

Оскільки категорія модальності є складною, її вивчення в китайській мові може бути викликом для лінгвістів. Аналізуючи способи вираження модальності в китайській мові, можна зробити висновок, що різниця у класифікації засобів вираження цієї категорії полягає в особливостях класифікації частин мови. Для подальшого дослідження модальності в китайській мові необхідно глибше вивчити та вдосконалити систему класифікації засобів вираження цієї категорії, а також детальніше проаналізувати їх вживання, щоб зрозуміти їх семантику та синтаксичну роль у реченні.

Дослідники все ще обговорюють модальність в китайській мові, і опис цієї категорії залишається суперечливим. Хоча модальність виражає відношення мовця до дійсності, визначення домінуючої ознаки не є достатнім для повного опису цієї категорії. Згідно з О. В. Бондаркою, модальність є комплексом категорій актуалізації, що відображають відношення мовця до змісту висловлення відносно реальності або

ірреальності. Ці категорії можуть включати значення, такі як актуальність/потенційність, оцінка достовірності, комунікативна установка висловлення, ствердження/заперечення та засвідчення. Хоча модальність може оцінюватись у контексті якісної та емоційної оцінки, ці дві категорії мають різні функції та є опосередкованою.

РОЗДІЛ 2. МОДАЛЬНІ ДІЄСЛОВА ЯК ЛЕКСИЧНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Функціонально-семантичні особливості модальних дієслів як засобу реалізації модальності у китайській мові

До складу модальних дієслів, що реалізують значення можливості, входять 能 néng – *могти* (能够 nénggòu – *могти*), 会 huì – *могти*, вміти щось робити, 可以 kěyǐ – *можна* (可 kě) (є дозвіл на виконання певної дії), рідше 得 dé – *могти, мати право*, 敢 gǎn – *могти* (в знач. “насмілитися”).

Так, зазначені модальні дієслова реалізують семантику:

1) властивостей, здібностей, тобто можливості, зумовленої фізичним чи психічним станом суб'єкта (能 néng, 能够 nénggòu);

2) можливості, зумовленої уродженими чи здобутими навичками та вміннями, знаннями суб'єкта (能 néng, 会 huì);

3) можливості, зумовленої факторами соціального характеру, етичними й моральними нормами, правилами поведінки тощо (可以 kěyǐ; 能 néng; 得 dé);

4) можливості, зумовленої збігом обставин, певним об'єктивним станом речей (能 néng, 会 huì, 可以 kěyǐ). Наприклад, 1) 你能有用吗? Nǐ néng yǒuyǒng ma? – *Ти вмієш плавати?* (можливість, зумовлена фізичним станом); 2) 您可以进去。Nín kěyǐ jìnqù. – *Ви можете увійти* (дозвіл).

Серед модальних дієслів, що реалізують семантику необхідності, виділяють 应该 yīnggāi (应 yìng, 该 gāi) – *необхідно, бути зобов'язаним щось зробити*; 要 yào (需要 xūyào) – *хотіти, треба, необхідно*; 得 děi – *бути зобов'язаним*, 当 dāng (应当 yīngdāng) – *треба, слід, необхідно*, 宜 yí – *бути зобов'язаним*, 肯 kěn – *хотіти, погоджуватися*.

Домінантними вважаються 应该 yīnggāi та 要 yào через варіативність значень у межах субкатегорії необхідності, які вони можуть реалізувати в певній комунікативній ситуації.

Зазначені модальні дієслова реалізують семантику:

1) актуальної необхідності, спричиненої певними обставинами (要 yào, 得 děi, 应该 yīnggāi (该 gāi); 2) необхідності, зумовленої суб'єктивними факторами, тобто наявність бажання, наміру суб'єкта виконати певну дію (要 yào; 肯 kěn); 3) зобов'язання (要 yào/ 应该 yīnggāi / 该 gāi / 应当 yīngdāng / 应 yīng/ 当 dāng / 宜 yí); 4) вимушеної необхідності.

Наприклад 她也想知道怎么回事, 我该把真相告诉她。Tā yě xiǎng zhīdào zěnmē huí shì, wǒ gāi bǎ zhēnxiàng gàosu tā. – *Вона також хоче знати, що відбувається, я повинен сказати їй правду* (зобов'язання, зумовлене правилами поведінки, етичними нормами).

Модальність оптативності (акт волевиявлення, в якому реалізується бажання мовця зі вказівкою на виконання дії, про яку йдеться у висловленні, і ця дія має ознаку неадресованості) реалізується у мовленні за допомогою низки модальних дієслів: 想 xiǎng – *хотіти, бажати*; 希 xī (希望 xīwàng) – *хотіти, сподіватися*; (企望 qǐwàng / 渴望 kěwàng тощо – *сподіватися, мріяти*); 原 yuàn (愿意 yuànyì / 颇原 pōyuàn тощо – *бажати, мріяти, сподіватися*); 惟愿 wéiyuàn / 但愿 dàn yuàn – *хотілося б, якби ж тільки*; 祝 zhù / 祝愿 zhùyuàn – *бажати*.

Модальні дієслова 能 néng – *могти*, 会 huì – *могти, вміти щось робити*, 可以(可) kěyǐ (kě) – *можна*, мають особливий статус у граматичній системі китайської мови. Так, Чарльз Лі і Сандра Томпсон виділяють як такі, що відрізняють модальне дієслово від повнозначного дієслова (Гулыга, 1969, с.171–174):

1. Модальне дієслово має використовуватися в реченні разом із повнозначним дієсловом, утворюючи складний дієслівний присудок, у випадку використання модального дієслова окремо, речення має незавершений характер і майже позбавлене сенсу. Наприклад, 我能。Wǒ néng. – *Я можу*.

Проте модальне дієслово на відміну від інших допоміжних слів має певну синтаксичну самостійність, якщо використовується в неповному реченні. Наприклад,

他会弹钢琴，我则不会。 Tā huì tán gāngqín, wǒ zé bú huì. – *Він вміє грати на фортепіано, проте я не вмію.*

2. Модальне дієслово не може оформлюватися видо-часовими афіксами;

3. Модальне дієслово не може приймати в постопозицію прямий об'єкт. Водночас варто зауважити, що деякі модальні дієслова окрім функції допоміжного дієслова можуть також виконувати функцію повнозначного дієслова. Наприклад, дієслово 要 *треба, необхідно* (в якості допоміжного дієслова); *хотіти* (повнозначне дієслово). Порівняйте: 我要一杯茶。 Wǒ yào yī bēi chá. – *Я хочу чашку чаю.* 我要去饭店吃饭。 Wǒ yào qù fàndiàn chī fàn. – *Мені треба піти до їдальні поїсти.*

4. Модальне дієслово не може використовуватися перед суб'єктом дії.

На такі погляди на місце модальних дієслів у граматичній системі китайської мови натрапляємо також у працях Ван Ляо-І, Люй Шусяна, О. О. Драгунова, С. Є. Яхонтова.

Безпосередньо розглядаючи домінанти субполя можливості 能 néng – *могти*, 会 huì – *могти, вміти щось робити*, 可以(可) kěyǐ (kě) – *можна*, треба врахувати зазначені вище особливості, а також тенденцію до багатозначності односкладових дієслів у китайській мові.

Натомість С. Є. Яхонтов виокремлює ці допоміжні слова як значущі елементи системи модальних дієслів. Він робить акцент на дієсловах 能 néng – *могти*, 可 kě – *можна*, зауважуючи, що 能 néng – *могти* використовується для реалізації значення фізичної можливості виконання певної дії, тобто можливості, що пов'язана з властивостями самої діючої особи. Дієслово 可 kě – *можна* має значення дозволу на дію, крім того виражає відношення до дії, яке не залежить від діючої особи (Курдюмов, 1969, с. 69).

Дієслово 会 huì – *могти, вміти щось робити* вказує на набуту можливість, навичку щось робити.

Люй Шусян також виокремлює зазначені вище модальні дієслова, але з поправкою на те, що 能 néng – *могти* для вираження фізичної можливості використовується як в мові веньянь, так і в мові байхуа.

Згідно з його твердженням, дієслово 可 kě – *можна* також реалізує це значення, але лише в мові веньянь (Китайско-русский словарь, 2000, с. 208–209). Крім того, він вказує, що 可以 kěyǐ в мові байхуа і 可 kě в мові веньянь реалізують значення дозволу на виконання певної дії.

Однак модальні дієслова – це не службові слова у повному розумінні цього слова, тому що кожне з цих дієслів має власне лексичне значення. Певну складність становить “розмитість” чіткої “європейської” класифікації у китайській мові.

Деякі китайські лінгвісти відносять до модальних дієслів слова, які, на думку європейських фахівців, більше тяжіють до класу прислівників. У кожному конкретному випадку модальне дієслово так чи інакше виявляє ознаки, властиві прислівникам: модальне дієслово “плаває” між власне дієсловом і прислівником зі значенням можливості.

2.2. Особливості застосування модальних дієслів у китайському реченні

До модальних дієслів (能愿动词) у китайській мові відносяться дієслова, що виражають суб'єктивне ставлення до дії, а також можливість, необхідність, здатність, ймовірність вчинення дії. За допомогою модальних дієслів мовець виражає суб'єктивно-модальні значення та відтінки.

Так як у китайській мові модальні дієслова виражають не дії, а відношення до дії з боку того, хто говорить, то з їхньою допомогою мовець показує, що та чи інша дія представляється йому можливим, необхідним, обов'язковим. Усі модальні дієслова можна розділити на:

- ті, що виражають бажання 要想、愿意、肯、敢
- ті, що виражають оцінку, судження будь-яких фактів 应该、应当、应、该、得

- tí, що виражають оцінку об'єктивних умов 能、能够、可以
- tí, що виражають дозвіл, дозвіл 能、可以、可、准、许、得
- tí, що виражають оцінку 配、值得
- tí, що виражають можливість 可能、会、要、得、能

Модальні дієслова в китайській мові не мають видочасових форм 了 le、过 guo、着 zhe, при необхідності суфікси ставляться після основного дієслова, вони не подвоюються, після них не можуть вживатися ніякі службові показники, в той же час перед модальними дієсловами можливе використання прислівників ступеня (很 hěn дуже, 太 tài *занадто*) або інших модальних дієслів.

Найбільш вживаним є модальне дієслово 要 yào *хотіти*, треба, яке висловлює наявність бажання вчинити будь-яку дію. На приклад:

- 毕业以后，我还要回到农村来。Bìyè yǐhòu, wǒ hái yào huí dào nóngcūn lái.
– *Після закінчення навчального закладу, я ще хочу повернутися до села.*
- 这个孩子，今天不要去动物园不可。Zhège háizi, jīntiān bù yào qù dòngwùyuán bùkě. – *Дитина сьогодні точно захоче до зоопарку.*

Натомість для висловлювання небажання жителі північного Китаю використовують 不想、不打算, замість 不要。А мешканці Південного Китаю використовують 不要. Наприклад:

- 他要去东北，你呢？Tā yào qù dōngběi, nǐ ne? – *Він хоче поїхати в Дунбей, а ти?*
- 我不想去东北。Wǒ bùxiǎng qù dōngběi. – *Я не хочу їхати в Дунбей (孔箎, 2008).*

Висловлює необхідність (з будь-яких причин або факторів), має сенс наступний вираз – 应该 yīng gāi、须要 xū yào.

- 这么好的青年，当然要表扬了。Zhème hǎo de qīngnián, dāngrán yào biǎoyángle. – *Такої доброї молододі людини звичайно потрібно похвалити.*

– 你不要送了，我自己回去。Nǐ bù yào sòngle, wǒ zìjǐ huíqù. – *Не проводжай, я сам дійду.*

Висловлює можливість, в даному значенні дане модальне дієслово синонімічне з дієсловами 可 nǐng、会 huì, але в порівнянні з ними має більш ствердний тон.

你这样自以为是是要栽跟头的。Nǐ zhèyàng zìyǐwéishì yào zāigēntou de. – *Якщо ти будеш так самовпевнений, то можеш зазнати фіаско.*

У негативній формі вживається 不会 bu huì、不可能 bu kě néng。

你放心，不会（不可能）出问题。Nǐ fàngxīn, bù huì (bù kěnéng) chū wèntí. – *Заспокійся, нічого не станеться.*

У порівняльних реченнях висловлює думку, оцінку.

我觉得姐姐要比妹妹聪明。Wǒ juéde jiějie yào bǐ zǐmèi cōngmíng. – *Я думаю, що старша сестра розумніша за молодшу.*

Натомість модальне слово 想 xiǎng – в значенні хотіти, думати, нудьгувати висловлює бажання, намір.

今天的活动我不想参加了。Jīntiān de huódòng wǒ bùxiǎng cānjiāle. – *Я не хочу брати участь у сьогоднішніх заходах.*

他想尽可了解他们，然后跟他们签署合同。Tā xiǎng jǐn kě liǎojiě tāmen, ránhòu gēn tāmen qiānshǔ hétóng. – *Я хочу, наскільки можливо, зрозуміти їх, щоб потім укласти з ними договір.*

В даному випадку дієслово 想 xiǎng синонімічне дієслову 要 yào, але 想 xiǎng висловлює бажання, міркування, а 要 yào – прагнення. Семантика слова потрібна набагато сильніша.

Перед дієсловом 要 yào для вираження сильнішого бажання може ставиться 一定 yī dìng або 非 fēi... bu kě.

这个孩子非要抽烟不可，你说怎么办？Zhège háizi fēi yào chōuyān bùkě, nǐ shuō zěnmē bàn? – *Ця дитина обов'язково захоче закурити, скажи, що робити?*

如果你一定要去我也拦不住你。Rúguǒ nǐ yīdìng yào qù wǒ yě lán bù zhù nǐ. – *Якщо ти неодмінно хочеш піти, то я не можу втримати тебе.*

我有点儿想去游泳，你去吗？Wǒ yǒudiǎn er xiǎng qù yóuyǒng, nǐ qù ma? – *Я хочу піти трохи поплавати, ти підеш?*

Прислівник ступеня 很 hěn може вживатися тільки з 想 xiǎng.

听说那个地方很有意思，我很想去看看。Tīng shuō nàgè dìfāng hěn yǒuyìsi, wǒ hěn xiǎng qù kàn kàn – *Кажуть, це дуже цікаве місце, я дуже хочу піти подивитись.*

Має значення нудьгувати, думати, роздумувати, згадувати.

来中国以后，她一直想妈妈。Lái zhōngguó yǐhòu, tā yīzhí xiǎng māma. – *Після приїзду до Китаю, вона весь час нудьгує за мамою*(孔箏, 2008).

他叫什么名字，我想不起来。Tā jiào shénme míngzì, wǒ xiǎng bù qǐlái. – *Я не можу згадати, як його звать.*

Ще одне модальне дієслово 愿意 yuàn yì в значенні хотіти, бажати, охоче виражає суб'єктивне бажання, має сенс “подобатись, задоволений, з радістю, охоче”.

Наприклад:

我愿意和你一起去，不愿意一个人去。Wǒ yuànyì hé nǐ yīqǐ qù, bù yuànyì yīgè rén qù. – *Я з тобою хочу піти, сам іти не хочу.*

今天下午有一个学术报告，谁愿意去听？Jīntiān xiàwǔ yǒu yīgè xuéshù bàogào, shéi yuànyì qù tīng? – *Сьогодні у другій половині дня буде наукова доповідь, хто хоче піти послухати?*

Наступне модальне дієслово 肯 kěn використовується в значенні могли, бути готовим, погоджуватися. Виражає суб'єктивне бажання, іноді має сенс “подолати певні труднощі”, “докладати певних зусиль, старань”.

遇到困难，他最肯动脑筋，想办法。Yù dào kùnnán, tā zuì kěn dòng nǎojīn, xiǎng bànfǎ. – *Зіштовхуючись із труднощами, він може поворухнути мізками і знайти вихід.*

在学习方面，小李是肯下功夫的。Zài xuéxí fāngmiàn, xiǎo lǐ shì kěn xià gōngfū de. – *У плані навчання, Сяо Лі готовий докладати зусиль.*

Виражає надання (наскільки це можливо) людині вигідної ситуації чи вигідних умов. У оповідальних реченнях частіше використовується в негативній формі, можна сказати 自己不肯 zì jǐ bu kěn.

大家都渴，但这杯水谁都不肯喝。Dàjiā dōu hěn kě, dàn zhè bēi shuǐ shéi dōu bù kěn hē. – *Усі хочуть пити, але з цієї склянки ніхто не погоджується випити.*

还有这么多工作要做，她怎么肯先走？Hái yǒu zhème duō gōngzuò yào zuò, tā zěnmē kěn xiān zǒu? – *Ще так багато роботи, як вона може пити?*

Висловлює згоду з чийось проханням:

你答应我的条件我才肯去。Nǐ dāyìng wǒ de tiáojiàn wǒ cái kěn qù. – *Ти приймеш мої умови, тільки тоді я буду готовий пити.*

工人们坚持所提出的条件，一点也不肯让步。Gōngrénmen jiānchí suǒ tíchū de tiáojiàn, yīdiǎn yě bù kěn ràngbù. – *Робітники твердо наполягали на висунутих вимогах, анітрохи не погоджуючись на поступки.*

Модальне дієслово 敢 gǎn – *могти, наважуватися, бути в змозі* виражає наявність сміливості, мужності до виконання будь-якої дії.

他不敢不答应大家的要求。Tā bù gǎn bù dāyìng dàjiā de yāoqiú. – *Він не наважиться не прийняти загальні вимоги.*

Висловлює впевненість у висловлюваних судженнях, оцінках.

我敢保证，明天一定能完成任务。Wǒ gǎn bǎozhèng, míngtiān yīdìng néng wánchéng rènwù. – *Я можу гарантувати, що завтра завдання буде виконано.*

我不敢肯定他会不会同意这个意见。Wǒ bù gǎn kěndìng tā huì bù huì tóngyì zhège yìjiàn. – *Я не в змозі стверджувати, чи зможє він погодитися з цією точкою зору.*

应该 yīng gāi、应当 yīng dāng、应 yīng、该 gāi *мусить*, слід висловлює необхідність виконання будь-якої дії з певних причин чи ситуації.

他没有什么困难，你不应该给他这么多钱。Tā méiyǒu shé me kùnnán, nǐ bù yìng gāi gěi tā zhème duō qián. – *У нього немає жодних труднощів, тобі не слід давати йому так багато грошей.*

这种情况应当结束了。Zhè zhǒng qíngkuàng yīngdāng jiéshùle. – *З цією ситуацією слід покінчити.*

Висловлює оцінку чи пропозицію.

都六点了，他该来了。Dōu liù diǎnle, tā gāi lái le. – *Вже 6 годин, слід було б вже прийти.*

他是个聪明人，应该明白我的意思。Tā shì gè cōngmíng rén, yīnggāi míngbái wǒ de yìsī. – *Він розумний чоловік, повинен розуміти, що я маю на увазі.*

Модальні дієслова 应该 yīng gāi та 应当 yīng dāng використовуються однаково: можуть виступати самотійними відповідями на питання, після них може вживатися суб'єктно-предикативне словосполучення в ролі доповнення, можуть використовуватися як у письмовій, так і в усній мові.

Модальність можливості представлена низкою модальних прислівників, які ми розташовуємо в порядку зменшення ступеню вірогідності:

- 大概 dà gài – *напевно, скоріш за все, мабуть, можливо;*
- 可能 kě néng – *можливо, може бути;*
- 也许 (或许) yě xǔ – *можливо, може бути;*
- 没准儿 méi zhǔner – *можливо, може бути, не впевнений, що...;*
- 不定 bú dìng – *можливо, може бути, не впевнений, що. (певний ступінь неточності) (Горелов, 1989, с.339).*

Значення 可能 kě néng – *можливо, може бути* в сучасній китайській мові синонімічне до значення прислівника 难道 nándào *хіба, невже, невже може бути, що... і використовується в питальному реченні зі значенням “хіба можна?”, “це дійсно можливо, що...?”*.

Крім зазначених вище конститuentів, субполе можливості також представлене сталими словосполученнями, як-от:

- 尽可能 jǐn kěnéng/ 尽量 jǐnliàng / 尽力 jìnlì – *наскільки можливо, як тільки можна, якщо можна, якщо змога; максимально, із докладанням усіх зусиль;*
- 说不定 shuō bu dìng / 指不定 zhǐ bu dìng – *хто знає; може статися так, що...; не виключаю можливості, що...*

Таким чином, кількість модальних дієслів у китайській мові становить основних 6 видів, котрі мають свої значення та способи вживання.

Висновки до Розділу 2

У сучасній китайській мові, модальність виражається складною комбінацією граматичних та семантичних складових, що використовуються за допомогою різних засобів. Через морфологічні особливості китайської мови, вивчення модальних засобів потребує особливої уваги до лексичних засобів, які відіграють важливу роль у вираженні модальності та потребують додаткових досліджень.

В дослідженні, яке ми провели, ми обмежилися найбільш вживаними модальними засобами (啊 a, 呢 ne, 了 le, 吧 ba, 吗 ma, 的 de) та деякими іншими, які ми виявили під час нашого дослідження або з аналізу праць інших дослідників. Ми з'ясували, що модальність в китайській мові складається з граматичних та семантичних складових, а лексичні засоби грають важливу роль у вираженні модальності. У своєму дослідженні ми також звернули увагу на те, як модальні частки взаємодіють з іншими граматичними категоріями, такими як часовість та аспектуальність. Важливо зазначити, що частки 了 le і 的 de можуть виконувати не тільки модальну, але й часову функцію, про яку не було досліджено в нашій роботі.

Зважаючи на результати нашого дослідження граматичних особливостей модальних дієслів у китайській мові, можна зробити висновок, що граматична структура модальних дієслів у даній мові досить складна і включає в себе базову форму дієслова, доповнювальні частки та інші компоненти. У китайській мові модальні дієслова можуть передавати різні відтінки значення, такі як можливість, бажання, необхідність, зобов'язання, ймовірність тощо. Вони можуть використовуватися як самостійні слова, так і в складних конструкціях з іншими дієсловами та частками.

ВИСНОВКИ

Модальні дієслова в китайській мові є важливими лексичними засобами для вираження категорії модальності. Різноманітні модальні дієслова допомагають виразити висновки, передати настрій та ставлення мовця до обговорюваної теми. При цьому використання модальних дієслів у китайській мові має свої особливості та специфіку, яка пов'язана з культурним та мовним контекстом. Тому дослідження категорії модальності в китайській мові потребує уваги до лінгвістично-культурологічних аспектів та мовних традицій. Для того, щоб зрозуміти суть модальних слів, потрібно прикласти дуже багато зусиль.

Нашим першим завданням було : розглянути поняття модальності та визначити особливості функціонування модальності в реченні.

1. Для початку, ми з'ясували, що завжди існувала актуальна проблематика категорії модальності в різних мовах, що приводило до розмаїтих трактувань та підходів до її вивчення серед науковців у різні періоди розвитку лінгвістичної науки.
2. Також ми дізналися, що поняття “модальність” має широке застосування не лише в лінгвістиці, а й у таких науках, як логіка, філософія та психологія. На основі цих положень базується концептуальна основа цього поняття.
3. Вияснили, що перший дослідник цього явища, Арістотель, виявив два основні види: умовну модальність і безумовну модальність, у трактуваннях яких знаходимо схожість з лінгвістикою.
4. Дізнались про диференціацію суджень та класифікацію модальних слів Канта, від якого лінгвістика запозичила багато тверджень.
5. Розглянули кілька точок зору сучасних лінгвістів щодо категорії модальності. Один із них Хе Ян, який ототожнює два терміни “інтонація” і “модальність”, а нині лінгвісти навпаки їх розрізняють.
6. Дослідили думки лінгвістів щодо поділу модальності на об'єктивну та суб'єктивну.

7. З'ясували, що в сучасній лінгвістиці досить поширена теорія, що модальність можна поділити на два протилежних типи: модальність реальності, що відображає дійсність, та модальність ірреальності, що відображає недійсність.
8. Також вияснили, порівнюючи логічну та умовну модальність, можна сказати, що перша виражає ступінь достовірності логічного судження, тоді як друга виражає категорію, кваліфікуючу ставлення мовця до змісту висловлювання.

Далі нашим завданням було: встановити структурно-семантичні особливості модальних дієслів китайської мови.

9. Дізнались, що можливість вираження потенційної зміни або нестійкості за допомогою прикметників є однією з функцій недискретного вираження можливості.
10. Розглянули теорію Бондарка, за якою модальні дієслова можна розглядати як частину ФСП.
11. Дізнались, що, за Люй Шусяном, у загальному понятті можливості є такі складники як достатність або недостатність суб'єктивних сил чи здібностей для виконання певної дії.
12. З'ясували, що модальне дієслово має використовуватися в реченні разом із повнозначним дієсловом, утворюючи складний дієслівний присудок; має певну синтаксичну самостійність, якщо використовується в неповному реченні; не може оформлюватися видо-часовими афіксами; не може приймати в постпозицію прямий об'єкт; не може використовуватися перед суб'єктом дії.
13. Дослідили розподіл модальних дієслів на: ті, що виражають бажання 要、愿意、肯、敢; ті, що виражають оцінку, судження будь-яких фактів 应该、应当、应、该、得; ті, що виражають оцінку об'єктивних умов 能、能够、可以; ті, що виражають дозвіл, дозвіл 能、可以、可、准、许、得; ті,

що виражають оцінку 配、值得; ті, що виражають можливість 可能、会、要、得、能.

Третім завданням, яке постало перед нами було: описати функціонально-семантичні особливості модальних дієслів як засобу реалізації модальності у китайській мові.

14. Дізнались, що такі модальні дієслова як 能, 会, 可以, 得, 敢 реалізують семантику: можливості, зумовленої фізичним чи психічним станом суб'єкта; зумовленої уродженими чи здобутими навичками та вміннями; можливості, зумовленої факторами соціального характеру; можливості, зумовленої збігом обставин, певним об'єктивним станом речей.
15. Модальні слова 应该; 要; 得; 当; 宜; 肯 реалізують семантику: актуальної необхідності, спричиненої певними обставинами; необхідності, зумовленої суб'єктивними факторами; зобов'язання; вимушеної необхідності.
16. Дізнались, що 想; 希; 惟愿/ 但愿; 祝/ 祝愿 є модальністю оптативності.
17. З'ясували, що модальні дієслова 能, 会, 可以(可) мають особливий статус у граматичній системі китайської мови. Існує багато різних думок щодо цих слів, які ми теж розглянули раніше.

Та останнім завданням було: визначити особливості вживання модальних дієслів в сучасній китайській мові.

18. Довідались, що для різних регіонів Китаю існують різні трактування модальних дієслів. Наприклад, для висловлювання небажання жителі північного Китаю використовують 不想、不打算, а мешканці Південного Китаю використовують 不要.
19. Загалом розглянули та навели приклади основних 6 видів модальних дієслів, котрі мають свої значення та способи вживання у китайській мові.

АНОТАЦІЯ

语法是学习外语的一个重要方面。语法的一个特殊部分是模态范畴，它表征了陈述内容与现实的关系。在现代汉语中，句法关系的表达主要是借助于固定的词序和功能词类，因此表达语气关系的手段之一就是语气词。从说话者的角度来看，情态关系在现象、现象的各种联系和关系的语言表征过程中占据着特殊的位置。在任何语言中，一个句子都可以从说话者与话语意义的关系的角度来表征，这决定了对情态研究的兴趣。

本研究的主题是情态动词作为现代汉语情态范畴的词汇手段。本课程的目的 是研究情态动词作为现代汉语中情态范畴的词汇手段。

学期论文包括引言、第一章“情态动词作为科学研究的对象”和第二章“情态动词作为现代汉语情态范畴的词汇手段”、结论、注释和来源列表。这项工作的主要结果是我们考虑了情态的概念并确定了情态在句子中的功能特点；确立了汉语情态动词的结构和语义特征；描述了情态动词的功能语义特征作为在汉语中实现情态的一种手段；确定了现代汉语中情态动词使用的特点。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарко А. В.(2002) *Теория значения в системе функциональной грамматики : На материале русского языка*. Рос.академия наук. Ин-т лингвистических исследований. (https://www.studmed.ru/bondarko-av-teoriya-znacheniya-v-sisteme-funkcionalnoy-grammatiki-na-materiale-russkogo-yazyka_c0c62880fd1.html)
2. Ван Сяоцзюнь, Нагорный И. А.(2010) *Модальные глаголы и частицы в русском и китайском языках* . Вестник ПГЛУ.
3. Войналович Л. П.(2013) *Модальність як багатоаспектна лінгвістична категорія*. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя.
4. Горелов В. И.(1982) *Грамматика китайского языка*. Москва, «Просвещение». (https://www.phantastike.com/linguistics/theoretical_grammar_chinese/pdf/)
5. Горелов В. И.(1989) *Теоретическая грамматика*. Москва, «Просвещение».
6. Гулыга Е. В.(1969) *Грамматико-лексические поля в современном немецком языке* . Москва, «Просвещение».
7. Драгунов А.А. (1952) *Исследования по грамматике китайского языка* . Изд-во Академии наук СССР.
8. (2000) *Китайско-русский словарь* . Пекин.
9. Курдюмов В. А.(2005) *Курс китайского языка. Теоретическая грамматика*. «Цитадель-трейд». (<https://cyberleninka.ru/article/n/2005-03-036-kurdyumov-v-a-kurs-kitayskogo-yazyka-teoreticheskaya-grammatika-m-tsitadel-treyd-lada-2005-576-s>)
10. Ли Цзиньси, Лю Шижу(1989) *Еще раз об изучении грамматики – разграничение частей речи и проблема существительных* .

11. Лю Юехуа, Бо Вэньюй(2004) *Практическая грамматика современного китайского языка* . Пекин. (<https://scipress.ru/philology/articles/modalnye-glagoly-v-kitajskom-yazyke.html>)
12. Люй Шу-сян (1965) *Очерк грамматики китайского языка* . Москва, «Наука». (<https://libarch.nmu.org.ua/handle/GenofondUA/43658>)
13. Бондарко А. В. , Беяева Е. И. , Бирюлин Л. А. и др.(1990) *Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность*. Москва, Наука.
14. Яхонтов С. Е.(1987) *Категория глагола в китайском языке*. Издательство Ленинградского университета.
- 15.(1981) *俄汉成语词典* - 湖北：湖北人民出版社。
(<https://mtoou.info/jueban/818354.html>)
16. 卢福波 (2015) 《对外汉语教学实用语法》 - 北京：北京语言大学出版社。
17. 孔箏 (2008) 《现代汉语插入语简析》 - 四川：四川师范大学硕士学位论文。
18. 张秀芳 (2011) 《现代汉语中“信任”“怀疑”的表达方式研究》 - 安徽：安徽大学硕士学位论文。
19. 彭利贞 (2005) 《现代汉语情态研究》 - 上海：复旦大学博士学位论文。
20. 温锁林 (2013) 《汉语中的语气与情态》 - 南开语言学刊。
21. 王力 (1987) 《中国语法理论》 - 台北：蓝灯出版社。
22. 王力 (1986) *文集. 第二卷. 中国现代语法 / 力王*. 山东教育出版社。
(https://downloads.freemdict.com/100G_Super_Big_Collection/%E4%B8%AD%E5%8D%8E%E6%96%87%E5%8C%96%E5%B7%A5%E5%85%B7%E4%B9%A6/%E7%8E%8B%E5%8A%9B%E6%96%87%E9%9B%86/%E7%8E%8B%E5%8A%9B%E6%96%87%E9%9B%86%C2%B7%E7%AC%AC2%E5%8D%B7%EF%BC%88%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E7%8E%B0%E4%BB%A3%E8%AF%AD%E6%B3%95%EF%BC%89.pdf)
23. (1998) *现代俄汉词典 / 张建华等编* - 北京：外语教学与研究出版社。

24. Chao Yuanren (1968) *A Grammar of Spoken Chinese / Yuanren Chao*. Berkeley & Los Angeles : U. of California Press.

(https://www.academia.edu/7814056/Intonation_Structure_of_Spoken_Chinese_Universality_and_Characteristics)

25. Li Charles N. (1989) *Mandarin Chinese. A Functional References Grammar* . Berkeley & Los Angeles : U. of California Press.

(<https://theswissbay.ch/pdf/Books/Linguistics/Mega%20linguistics%20pack/Sino-Tibetan/Mandarin%20Chinese%20-%20A%20Functional%20Reference%20Grammar%20%28Li%20%26%20Thompson%29.pdf>)